

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету (директор ННІ)

_____ Яра О.С.

25.05.2021 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри

міжнародного права та порівняльного правознавства

Протокол № ___ від “___” травня 2021 р.

Завідувач кафедри

_____ Ладиченко В.В.

”РОЗГЛЯНУТО ”

Гарант ОП _____

Гарант ОП

Панькова Л.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

спеціальність 081 «Право»

освітня програма «Право»

Факультет (ННІ) юридичний

Розробники: професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, д.ю.н., професор Курило Інна Володимирівна

Київ – 2021 р.

**1.Опис навчальної дисципліни
«МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО»**

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	
Освітній ступінь	<i>Бакалавр</i>
Спеціальність	<i>081 Право</i>
Освітня програма	<i>Право</i>
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	Вибіркова
Загальна кількість годин	90
Кількість кредитів ECTS	3
Кількість змістових модулів	2
Курсовий проект (робота)	-
Форма контролю	залік
Показники навчальної дисципліни для заочної форми навчання	
	заочна форма навчання
Рік підготовки	4
Семестр	7
Лекційні заняття	4 год.
Практичні, семінарські заняття	8 год.
Лабораторні заняття	-
Самостійна робота	78 год.
Індивідуальні завдання	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання	-

1. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни «Міжнародне приватне право»

Мета – формування знань про міжнародне приватне право та його особливості. Засвоєння теоретичних основ та методичних рекомендацій щодо правового регулювання цивільно-правових відносин, що ускладнені іноземним елементом, включаючи сімейні, трудові, відносини у сфері охорони інтелектуальної власності.

Завдання – засвоїти основний категоріальний апарат, що стосується міжнародного приватного права; оволодіння основними прийомами та засобами роботи з міжнародними та національними джерелами, що стосуються іноземного елемента; набуття навичок застосування отриманих теоретичних знань для вирішення конкретних життєвих ситуацій.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- поняття, предмет, систему та джерела міжнародного приватного права;
- методи регулювання правовідносин у міжнародному приватному праві;
- основні поняття міжнародного приватного права, у тому числі такі, як «колізійна норма», «колізії колізійної норми», «обхід закону» та ін..;
- стадії укладання міжнародного договору; тлумачення норм міжнародного договору;
- основні формули прикріплення;
- основні засоби вирішення колізійних питань у різних сферах.

вміти:

- розуміти головні поняття та категорії міжнародного приватного права;
- оперувати понятійно-категоріальним апаратом міжнародного приватного права;

- аналізувати шляхи вирішення колізійних питань, що виникають у відносинах, врегульованих міжнародним приватним правом;
- правильно застосовувати положення нормативно-правових актів з метою розв'язання питань та проблем, що виникають у приватно-правових відносинах, ускладнених іноземним елементом.

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність працювати в команді.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.

Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

Соціально-гуманітарна ерудованість

- здатність визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин;
- здатність здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання;
- здатність проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;
- формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми;
- здатність давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю;
- здатність оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.

Дослідницькі навички

- здатність складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами;
- здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин;
- здатність самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

Комунікація

- здатність вільно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію під час аналізу ситуативних задач;

- здатність володіти базовими навичками риторики під час обґрунтування власних відповідей та виступів;
- здатність доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло;
- здатність пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

Професійна самоорганізація та використання інформаційних технологій

- здатність належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності;
- здатність вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних, використовувати офіційну інформацію, подану на офіційних сайтах міжнародних організацій;
- здатність працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи під час розв'язання ситуативних задач.

Праворозуміння

- здатність пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Правозастосування

- здатність застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки;
- здатність надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях що стосуються міжнародного права.

2. Програма та структура навчальної дисципліни заочної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Загальна частина												
Тема 1. Поняття, джерела та система міжнародного приватного права.							13	1	1	-	-	11
Тема 2. Джерела міжнародного приватного права.							13	1	1	-	-	11
Тема 3. Суб'єкти міжнародного приватного права.							13	1	1	-	-	11
Тема 4. Колізійні норми в							13	1	2	-	-	10

міжнародному приватному праві.												
Разом за змістовим модулем 1							52	4	5	-	-	43
Тема 5. Право власності у міжнародному приватному праві.							12	-	1	-	-	11
Тема 6. Сімейні відносини в міжнародному приватному праві.							14	-	1	-	-	13
Тема 7. Трудові відносини в міжнародному приватному праві.							12	-	1	-	-	11
Разом за змістовим модулем 2							38	-	3	-	-	35
Курсовий проект (робота)							-	-	-	-	-	-
Усього годин							90	4	8			78

Змістовий модуль 1.

Загальна частина

Тема 1. Поняття, джерела та система міжнародного приватного права.

Місце міжнародного приватного права в системі права. Значення міжнародного приватного права в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності.

Становлення міжнародного приватного права : історичний аспект.

Поняття міжнародного права та його місце в правовій системі. Принципи, функції, предмет міжнародного приватного права.

Поняття та види іноземного елемента.

Методи правового регулювання у міжнародному приватному праві.

Загальна характеристика джерел міжнародного приватного права. Внутрішнє законодавство як джерело міжнародного приватного права.

Тема 2. Джерела міжнародного приватного права.

Загальна характеристика джерел міжнародного приватного права.

Міжнародні договори як джерело міжнародного приватного права.

Звичай як джерело міжнародного приватного права. Міжнародні та торговельні звичаї. Судова та арбітражна практика як джерело міжнародного приватного права.

Гаазька конференція з міжнародного приватного права. Її структура та основні акти.

Тема 3. Суб'єкти міжнародного приватного права.

Правове становище фізичних осіб у міжнародному приватному праві.

Особистий закон фізичної особи. Цивільна правосуб'єктність фізичних осіб. Правовий статус іноземців, осіб без громадянства в Україні. Поняття «іноземець» та «громадянин». Правовий статус біженців та біпатридів. Визнання особи безвісно відсутньою. Правовий статус громадянина України за кордоном.

Правове становище юридичних осіб у міжнародному приватному праві.

Поняття національності юридичної особи. Основні критерії визначення приналежності. Цивільна правосуб'єктність іноземних юридичних осіб за законодавством України. Правовий режим діяльності іноземних юридичних осіб на території України. Юридичні особи України з іноземними інвестиціями.

Держава як суб'єкт в міжнародному приватному праві.

Тема 4. Колізійні норми в міжнародному приватному праві.

Поняття «колізійної норми». Об'єктивна необхідність колізійних норм.

Структура та види колізійних норм.

Колізійні прив'язки.

Основні формули прикріплення та сфера їх застосування.

Принципи колізійного права. Автономія волі. Принцип найтіснішого зв'язку. Застосування колізійних норм. Питання конфлікту кваліфікацій та методи її вирішення. Наслідки обходу закону.

Змістовий модуль 2

Основні галузі

Тема 5. Право власності у міжнародному приватному праві.

Особливості правового регулювання власності у міжнародному приватному праві. Право власності на окремі види майна. Певні особливості майнових прав іноземних суб'єктів господарської діяльності на території України. Правовий режим власності громадян України, юридичних осіб та держави Україна за кордоном.

Тема 6. Сімейні відносини в міжнародному приватному праві.

Загальні положення про шлюбно-сімейні відносини в міжнародному приватному праві. Укладення та припинення шлюбу в міжнародному приватному праві. Права та обов'язки подружжя в міжнародному приватному праві. Правовідносини між батьками та дітьми. Усиновлення в міжнародному приватному праві.

Тема 7. Трудові відносини в міжнародному приватному праві.

Міжнародне приватне трудове право як підгалузь міжнародного приватного права. Трудові відносини з іноземним елементом. Колізійні питання трудових відносин. Трудова діяльність іноземців та осіб без громадянства на території України. Трудова діяльність громадян України за кордоном. Вішкодування шкоди працівником за міжнародними договорами України.

**4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО» ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ
НАВЧАННЯ**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття, джерела та система міжнародного приватного права.	1
2	Джерела міжнародного приватного права.	1
3	Суб'єкти міжнародного приватного права.	1
4	Колізійні норми в міжнародному приватному праві.	2
5	Право власності у міжнародному приватному праві.	1
6	Сімейні відносини в міжнародному приватному праві.	1
7	Трудові відносини в міжнародному приватному праві.	1
	Всього	8

7. Контрольні питання,

комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Поняття міжнародного приватного права.
2. Колізійно-правовий метод міжнародного приватного права.
3. Метод уніфікації матеріально-правових норм як метод міжнародного приватного права.
4. Джерела міжнародного приватного права: поняття, види.
5. Внутрішнє законодавство як одне з джерел міжнародного приватного права.
6. Міжнародні звичаї (торгові звичаї, звичаї ділового обороту) як джерела міжнародного приватного права.
7. Конференція з міжнародного приватного права.
8. Колізійна норма та її елементи.

9. Особистий закон громадянина.
10. Закон місця вчинення акта.
11. Види колізійних прив'язок.
12. Тлумачення, кваліфікація та „конфлікт кваліфікацій” у міжнародному приватному праві.
13. Основні способи вирішення питання кваліфікацій.
14. Обхід закону в міжнародному приватному праві.
15. Зворотне відсилання та відсилання до закону третьої держави.
16. Режим найбільшого сприяння і національний режим.
17. Правові режими, що надаються іноземцям для реалізації їхніх прав та обов'язків.
18. Правовий статус фізичних осіб у міжнародному приватному праві.
19. Колізійні питання дієздатності іноземців.
20. Обмеження та позбавлення дієздатності іноземців.
21. Визнання безвісно відсутнім або померлим в міжнародному приватному праві.
22. Правоздатність і дієздатність іноземних громадян в Україні.
23. Юридичні особи в міжнародному приватному праві.
24. Основні доктрини визначення особистого статусу юридичних осіб.
25. Транснаціональні корпорації.
26. Поняття та види офшорних зон.
27. Україна як суб'єкт міжнародного приватного права.
28. Імунітет держави та його види.
29. Теорії імунітетів держави.
30. Правовий режим цивільно-правових угод, здійснюваних державою.
31. Колізійні питання права власності у міжнародному приватному праві.
32. Колізійні питання права власності за законодавством України.
33. Колізійні норми щодо прав інтелектуальної власності за законодавством України.
34. Поняття правочину з іноземним елементом.
35. Колізійні норми зобов'язального права відповідно до закону України «Про

міжнародне приватне право».

36. Поняття та порядок укладення шлюбу у міжнародному приватному праві.
37. Порядок розірвання шлюбу в міжнародному приватному праві.
38. Колізійні норми сімейного права відповідно до закону України «Про міжнародне приватне право».
39. Правовідносини між подружжям в міжнародному приватному праві.
40. Правовідносини батьків і дітей в міжнародному приватному праві.
41. Правовий інститут усиновлення в міжнародному приватному праві.
42. Опіка й піклування в міжнародному приватному праві.
43. Виконання аліментних обов'язків відносно дітей та інших членів родини в міжнародному приватному праві.
44. Колізії законодавства в сфері спадкування в міжнародному приватному праві.
45. Міжнародні документи про правовий статус трудівників-мігрантів.
46. Колізійні принципи трудових відносин в міжнародному приватному праві.
47. Трудові права іноземних громадян і осіб без громадянства в Україні.
48. Трудові права українських громадян за кордоном.
49. Міжнародні угоди про соціальне забезпечення трудящих-мігрантів.
50. Колізійні норми трудового права відповідно до закону України «Про міжнародне приватне право».

8. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни «Міжнародне приватне право» застосовуються такі методи як: методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні методи, практичні методи, методи стимулювання та методи контролю.

9. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України», затвердженого протоколом № 5 Вченої ради НУБіП України від 27.12.2019 р.

видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля.

Проміжна атестація має визначити рівень знань студента з програмного матеріалу змістового модуля (рейтингова оцінка із змістового модуля), отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Засвоєння студентом програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Після проведення проміжних атестацій з двох змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок лектором дисципліни визначається рейтинг студента з навчальної роботи $R_{НР}$ (не більше 70 балів) за формулою

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R_{ЗМ}^{(1)} \cdot K_{ЗМ}^{(1)} + \dots + R_{ЗМ}^{(n)} \cdot K_{ЗМ}^{(n)})}{K_{дис}}, \quad (1)$$

де $R_{ЗМ}^{(1)}, \dots, R_{ЗМ}^{(n)}$ – рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K_{ЗМ}^{(1)}, \dots, K_{ЗМ}^{(n)}$ – кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) (або годин), передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K_{ЗМ}^{(1)} + \dots + K_{ЗМ}^{(n)}$ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Формулу (1) можна спростити, якщо прийняти $K_{ЗМ}^{(1)} = \dots = K_{ЗМ}^{(n)}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$0,7 \cdot (R_{ЗМ}^{(1)} + \dots + R_{ЗМ}^{(n)})$$

$$R_{\text{НР}} = \frac{\dots}{n} \quad (2)$$

Рейтинг студента з навчальної роботи округлюється до цілого числа.

На рейтинг з навчальної роботи можуть впливати рейтинг з додаткової роботи та рейтинг штрафний. Рейтинг з додаткової роботи додається до рейтингу з навчальної і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний не перевищує 5 балів і віднімається від рейтингу з навчальної роботи. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для здобувачів вищої освіти, які невчасно засвоїли матеріали змістових модулів, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Підсумкова атестація з дисципліни «Міжнародне приватне право» включає семестрову атестацію студента.

З дисципліни «Міжнародне приватне право» атестація проводиться у формі семестрового заліку.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$$

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів та заліків
-------------------------------	--

	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

11. Методичне забезпечення

Курило І.В. Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Міжнародне право» для студентів за освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів зі спеціальності 081 «Право» денної форми навчання. Київ. 2019.

12. Рекомендована література

Базова

1. Богуславський М.М. Международное частное право. М., Юрист. 2004.604 с.
2. Дахно І.І. Міжнародне приватне право. Навчальний посібник. К., МАУП. 2004.212 с.
3. Лашинцев А.А. Международное частное право в вопросах и ответах. Учебное пособие. М., ТК Велби. 2004. 224 с.
4. Международное частное право. М., Издательство Проспект. 2004. 688 с.
5. Задыхайло Д.В. Международное частное право. Х., Фирма «Консул», 1998. 725 с.
6. Репецький В.М. та інші. Міжнародне публічне право. К. : Знання, 2012. 437 с.
7. Антипенко В.Ф. Міжнародне публічне право. К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. 422 с.
8. Міжнародне публічне право : Навч. посіб. К. : Юрінком Інтер, 2001. 638 с.
9. Міжнародне публічне право : навч. посіб. К. : КиМУ, 2011. 425 с.
10. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право. Х. : ТОВ "Прометей-Прес", 2005. 243 с.
11. Міжнародне публічне право : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Вид.

дім "КМ Академія": Алерта, 2003. 308 с.

- 12.Фединяк Г.С. Міжнародне приватне право у запитаннях та відповідях. Навчальний посібник. - К., АТІКА. 2000. -336 с.
- 13.Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право. Підручник. К., АТІКА, 2003. 544 с.
- 14.Юлдашев О.Х. Міжнародне приватне право. Академічний курс. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К., Ін Юре. 2004. 352 с.

Допоміжна

1. Бабаев М. Х. Проблемы публичного порядка в международном частном праве // Международное частное право: Современные проблемы. М., 1993. Кн. 2.
2. Брунцева Е. В. Международный коммерческий арбитраж. СПб.: Юр. Лит., 2001.
3. Буроменский М. В. Обращение в Европейский Суд по правам человека; Практика суда и особенности украинского законодательства. Харьк. Правозащит. Группа. Х.; Фолио, 2000.
4. Васильченко В.В. Науково-практичний коментар Закону України „Про міжнародне приватне право” К.: Істина, 2007. 200 с.
- 5.Віденська конвенція про правонаступництво держав стосовно договорів 1978 року.
6. Галенская Л.Н. Международное частное право. Л.: Изд-во ЛГУ, 1983. 233с.
7. Дахно І. І. Міжнародне приватне право. Навч. посібник — К.: МАУП, 2001. — 312 с.
- 8.Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року. Відомості Верховної Ради України. 1990. №31. Ст. 429.
9. Демиденко В.В. Міжнародно-правова основа національного морського права України (теоретичні аспекти). Одеса: АТ БАХВА, 1995. 103с.
- 10.Демиденко В.В., Шемякин А.Н., Балобанов А.О. и др. Морское право

- України. Одеса: АО БАХВА, 1996. 138с.
- 11.Денисов В.Н. Системы права в развивающихся странах. К.: Наукова думка, 1978.
 - 12.Дзера О.В. Розвиток права власності громадян в Україні. К.: Вентурі, 1996. 216 с.
 - 13.Довгерт А.С. Правовое регулирование международных трудовых отношений. К.: УМК ВО. 1992.
 - 14.Закон України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. 2004. №50. Ст.540.
 - 15.Закон України «Про правонаступництво України» від 12 вересня 1991 року. Відомості Верховної Ради України. 1991.№46. Ст.617.
 - 16.Кодекс Бустаманте (Конвенция о Международном частном праве) 1928 года.Международное частное право. Сборник документов. М.: Изд-во БЕК, 1997. С.3 40.
 - 17.Комаров В. В. Международный коммерческий арбитраж. Х.: Консул, 1999.
 - 18.Комиссия Организации Объединенных Наций по праву международной торговли (ЮНСИТРАЛ). С.160 - 163.
 - 19.Лунц Л. А. Международное частное право. Особенная часть. М., 1973.
 - 20.Матвійчик В.К., Хар І.О. Міжнародний комерційний арбітраж: Практикум у семи книгах: Навчальний посібник. К.: КНТ, 2007. 244.
 - 21.Чубарев В.Л. Міжнародне приватне право: Навч. посібник К.: Атака, 2006. 608 с.

13. Інформаційні ресурси

Офіційний сайт ООН

<https://www.un.org/>

Офіційний сайт «Європейський Суд з прав людини»

<https://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

Сайти державних органів влади України

<http://www.president.gov.ua> - Президент України

<http://www.academy.gov.ua> - Національна академія державного управління при Президентові України

Законодавча влада України

<http://portal.rada.gov.ua> - Верховна Рада України

<http://www.ombudsman.gov.ua/> - Уповноважений Верховної Ради України з прав людини

Виконавча влада України

<http://www.kmu.gov.ua/control> - Кабінет Міністрів України

<http://children.kmu.gov.ua/> - Урядовий сайт для юних громадян